

Erikoiskaupan Pulssi 25.11.2021

Yhteenveto

Mitä hankintalailla tarkoitetaan ja millaisia muutoksia lakiin on tehty?

Julkisilla hankinnoilla tarkoitetaan julkisen toimijan oman organisaationsa ulkopuolelta tekemiä rakennus-, tavara-, ja palveluhankintoja. Hankintoja voivat tehdä esimerkiksi valtio, kunnat, kuntayhtymät, valtion liikelaitokset ja erilliset hankintayksiköt. Jos hankintaa tekevä toimija saa hankintaansa julkista rahoitusta yli puolet arvostaan, on toimija silloin virallisesti hankintayksikkö.

Hankintalaki yleisesti

Suomen kansallinen hankintalainsäädäntö perustuu EU:n hankintadirektiiveihin ja sen tarkoitus on huolehtia julkisten varojen avoimesta ja tehokkaasta käytöstä sekä tukea tervettä kilpailua. Lisäksi EU-sääntelyllä pyritään parantamaan yritysten kilpailukykyä sekä turvaamaan vapaa liikkuvuus niin pääomine, tuotteiden kuin työvoimankin osalta Euroopan laajuisesti.

Tavanomainen julkinen hankinta on tarjouskilpailu, johon yrityksen voivat osallistua. Hankintalain periaatteena on varmistaa kilpailutuksen avoimuus, suhteellisuus sekä kilpailutuksiin osallistuvien tarjoajien tasavertainen ja syrjimätön kohtelu. Hankinnoista tulee ilmoittaa laajasti ja yrityksille tulee myös tarjota ajankohtaista ja tasavertaista informaatiota kilpailutuksiin liittyen. Hankintalaki määrää, että kilpailevista tarjouksista tulee valita joko halvin tai kokonaistaloudellisesti edullisin vaihtoehto eli käytännössä hankintapäätös perustuu joko nimelliseen hintaan tai kustannusvaikuttavuuteen.

Julkiset hankinnat jaetaan kolmeen kategoriaan: pienhankintoihin, kansallisiin hankintoihin ja EU-hankintoihin. Kategoria määräytyy hankinnan koolle asetettujen kynnysarvojen mukaan. Hankintalakia sovelletaan vain niihin hankintoihin, jotka ylittävät kansalliset tai EU-kynnysarvot. On hyvä muistaa, että kansallisten hankintojen ja EU-hankintojen tarjouspyyntöjen tulee olla julkisia ja myös pienhankinnoissa tulee noudattaa avoimuutta, syrjimättömyyttä ja tasapuolisuutta. Hankintaa tekevän hankintayksikön tulee laskea hankinnalle ennakoitu arvo, jotta hankintalakia voidaan soveltaa oikein.

Hankintojen pilkkominen osiin hankintalain soveltamisen estämiseksi on kiellettyä, sillä muuten suurimerkityksisen hankinnan voisi jakaa pieniin kynnysarvot alittaviin osiin ja siten välttää hankintalain säädökset. Eri lajin hankintoja ei voi myöskään yhdistää toisiinsa sillä tarkoituksella, että kilpailutuksia järjestettäisiin vähemmän. Hankinnan voi pilkkoa osiin silloin, jos jokainen niistä kilpailutetaan hankintalain edellyttämin menettelyin.

Suorahankinnalla tarkoitetaan menettelyä, jossa hankintayksikkö valitsee toimittajan ilman avointa kilpailutusta ja julkista tarjouspyyntöä. Suorahankintaa voidaan tehdä tietyin reunaehdoin esimerkiksi jos hankintailmoitukseen ei ole tullut vastauksena yhtään tarjousta tai määräaikoja ei voida noudattaa äärimmäisen hankintayksiköstä riippumattoman yllättävän kiireen vuoksi. Suorahankinta on mahdollinen myös jos kyseessä on uniikki taideteos tai -esitys tai hankinnalle on olemassa vain yksi mahdollinen toimittaja.

Hankinnasta voi tehdä valituksen markkinaoikeuteen, jos hankintaan liittyvä tarjoaja on ollut mukana tarjouskilpailussa, kokee hankintamenettelyn virheelliseksi tai on estynyt osallistumaan tarjouskilpailuun hankintayksikön toiminnan vuoksi. Valitus tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjoaja on saanut tiedon hankintapäätöksestä. Valituksesta on ilmoitettava hankintayksikölle ennen kuin valitus toimitetaan markkinaoikeuteen, ilmoituksen tekee hankinnan tarjoaja.

Hankintakilpailutukset ja -järjestelmät

Hankintailmoitukset tehdään Valtiovarainministeriön omistamassa Hilma-palvelussa. Hilmasta löytyvät julkisia hankintoja tekevien tahojen ilmoitukset tulevista hankinnoista, käynnissä olevista kilpailutuksista ja päättyneiden kilpailutuksien tuloksista. Ilmoituksen tekeminen Hilmaan on merkki siitä, että hankinnan avoin ja tasavertainen tiedotus on tehty hankintalain edellyttämien tapojen mukaisesti.

Yhteishankinnoilla tarkoitetaan hankintoja, joissa useat julkiset toimijat hankkivat yhteisellä kilpailutuksella. Yhteishankintayksikkönä toimii Hansel Oy, joka on voittoa tavoittelematon osakeyhtiö, jonka omistus on valtiolla ja Kuntaliitolla.

Tarjouspyyntöjä voidaan tehdä avoimesti tai rajoitetusti. Avoimen menettelyn tapauksissa tarjouspyyntöön voivat vastata kaikki halukkaat tarjoajat. Rajatuissa tapauksissa soveltuvuuskeriteitä rajataan ja halukkaat tarjoajat pyytävät osallistumista kilpailutukseen, jos kriteerit täyttyvät.

Dynaaminen hankintajärjestelmä on täysin sähköinen julkisen hankinnan menettely, johon kaikki soveltuvuuskeriteet täyttävät tarjoajat voivat osallistua koko menettelyn keston ajan. Puitejärjestelyllä tarkoitetaan puolestaan yhteishankinnoissa käytettyä mallia, jossa julkiset toimijat voivat hyödyntää valmiiksi kilpailutettua sopimuskokonaisuutta.

Hankintojen taloudellinen merkitys

Vuonna 2018 kaikkien julkisten hankintojen yhteenlaskettu arvo oli 47 miljardia euroa. Tähän lukuun on sisällytetty pienhankinnat ja julkisyhteisöjen toisiltaan tekemät hankinnat. Kilpailuilta markkinoilta hankintoja tehtiin 31 miljardin euron arvosta.

Hankintalain muutokset 2021

Hankintalaissa on tapahtunut muutoksia poissulkemisperusteisiin, puitejärjestelyihin, dynaamiseen hankintajärjestelmään ja hankintailmoituksia vastaanottavaan järjestelmään liittyen. Tutustu muutoksiin tarkemmin alla olevan tallenteen kautta, muutosten käsittely alkaa kohdasta 31:30.